

Zuidwester

IVN Zuidwest Veluwezoom - zomer 2023 - jaargang 37

Betoverd door de Oorsprongbeek

Waar zijn de witjes?

Met blozende wangetjes - over wantsen

Namen en adressen

IVN

IVN werkt aan een duurzame samenleving. Door mensen zelf in aanraking te brengen met de natuur worden zij zich pas echt bewust van de waarde ervan. Daarom laten wij jong en oud de natuur van dichtbij beleven.

Afdelingsbestuur IVN Zuidwest Veluwezoom

Voorzitter

Henny Tax, 06 – 16 37 27 58,
henny.tax@gmail.com

Secretariaat

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 – 334 27 43,
Beukenlaan 21, 6862 HS Oosterbeek

Bestuurslid en penningmeester

Con van Regteren, 06 – 11 62 52 11,
jsvanregteren@gmail.com

Bestuurslid

Folchert van Dijken, f.r.van.dijken@outlook.com,
0317 – 31 01 05

Werkgroepcoördinatie

Werkgroep Landschapsonderhoud

Albert Smit, smit.albert52@gmail.com, 026 – 339 24 11

Redactie Zuidwester, redactie.zw@gmail.com

Simone Saarloos, simonesaarloos@gmail.com,
06 – 55 15 69 18

Ledenadministratie en bezorging Zuidwester

Wim Chardon, wim.chardon@gmail.com, 0317 – 31 94 90

Werkgroep PR en website

Albert Bos, albert.bos@hetnet.nl, 026 – 334 27 43

Werkgroepen Beken en sprengen

Werkgroep Beken en sprengen Renkums beekdal, Ruud Schaafsma, ruud.schaafsma@gmail.com, 0317 – 31 51 17

Werkgroep Beken en sprengen Heelsumse beek, Wiebe Selders, 026 – 334 18 25 / 06 – 27 10 38 31, wiebe.selders@hetnet.nl

Werkgroep Beken en sprengen de Kamp, Maarten Kubbe, 06 – 41 99 82 12, mkubbe@yahoo.com

Werkgroep Beken en sprengen Oorsprongbeek/Gielenbeek, Hans van Leeuwen, 026 – 333 31 39 / 06 – 12 42 03 23, leeu9362@planet.nl

Werkgroep Zomp

Johanneke Sanders, johanneke.sanders@xs4all.nl,
026 – 334 30 77

Heemtuin De Zomp

Ingang Fangmanweg/hoek Dam, Oosterbeek

Vogelwerkgroep

Els Roode, els.frank@planet.nl, 0317 – 31 82 12

Werkgroep NME

Ineke Puijk, inekepuijk@yahoo.com, 0317 – 41 75 75

Werkgroep Natuur en gezondheid

Vacant

Werkgroep Renkumse duizendknoopbrigade

Henny Tax, 06 – 16 37 27 58,
renkumseduizendknoopbrigade@outlook.com

Werkgroep Vleermuizen (in oprichting)

Folchert van Dijken, f.r.van.dijken@outlook.com,
0317 – 31 01 05

IVN Gelderland

Oude Kraan 72, 6811 LL Arnhem, 026 – 351 29 27

IVN landelijk bureau

Plantage Middenlaan 2C, Postbus 20123, 1000 HC Amsterdam, 020 – 622 81 15

Lidmaatschap IVN Zuidwest Veluwezoom

Contributie: € 16,- per jaar. Donatie: € 10,- per jaar.

Huisgenoten: € 8,- per jaar. Girorekening: NL39 INGB
0000 805291 t.n.v.IVN-afdeling Zuidwest Veluwezoom te Renkum.

Als lid ontvangt u vier keer per jaar de Zuidwester, het contactblad van IVN Zuidwest Veluwezoom, en vier keer per jaar Mens en Natuur, het landelijke blad van het IVN.

Koninginnepage (foto: Willem van Katwijk)

Foto's

De bovenste foto op de voorpagina heeft Simone Saarloos gemaakt bij boerderij Veld en beek in Doorwerth. De onderste foto maakte Mary de Jong voor haar artikel over wantsen. De foto op de achterpagina van de watervallen van de Oorsprongbeek is gemaakt door Maria van Kempen..

Zuidwester

Zuidwest Veluwezoom - IVN Zuidwest Veluwezoom - zomer 2023 - jaargang

Van de voorzitter

Dat herstel van de natuur vaak tot felle gesprekken leidt, werd mij van de week weer volop duidelijk. De Europese Unie wil extra aandacht voor het herstel van de natuur. BBB verzet zich hiertegen met de simpele woorden: "Genoeg is genoeg". "Weer 35 km om de natuurgebieden waar helemaal niets mag." Dan kan ik wel denken: "BBB, waar haal je het vandaan die gedachte?" Maar in dezelfde week meldt mijn krant dat er nu weer minder soorten op de rode lijst hoeven te staan. Betrouwbaar onderzoek heeft uitgewezen dat een aantal soorten voldoende in aantal hersteld is. En er zijn te veel ganzen nu ze geleerd hebben ons weidegras te eten. Na de zeventiger jaren is hun populatie en die van de aalscholvers sterk gegroeid. Deze vormen een bedreiging voor de visstand. Bevers en dassen mogen op plaatsen waar ze te veel overlast veroorzaken, verdreven worden.

En ga zo maar door. Hoe leg je een veehouder uit dat zijn uitgestrekte weides met één soort gras een 'woestijn' zijn voor de meeste insecten en dat daardoor zangvogels in de problemen komen, dat onder andere het aantal patrijzen dramatisch is afgenomen door schaalvergroting in de landbouw, enzovoorts?

Om het allemaal een beetje te begrijpen moet je geduld en compassie hebben met de natuur en geduld bij het zoeken naar de juiste feiten. Vanuit de doelstellingen zijn de IVN-leden daarbij geëigende helpers. Praat dus met de mensen om je heen met het doel de natuur en de complexiteit ervan uit te leggen. En begin vooral met de voorbeelden uit de eigen omgeving. Dan kun je zelf blijven genieten van al het moois dat er in de natuur, in het werkgebied van onze afdeling nog steeds is.

Ik wens jullie een mooie zomer en veel leesplezier met deze Zuidwester.
Henny Tax

Inhoud

- 3 Van de voorzitter
- 4 Plataan
- 5 Waar zijn de witjes?
- 6 Met blozende wangetjes
- 7 Bomen. Documentaire
- 8 Betoverd door de Oorsprongbeek
- 9 Expositie
- 10 Rupsje nooitgenoeg?
- 11 Het is gelukt!
- 12 Kort van stuk
- 13 Bermbeheer
- 14 Van het bestuur
- 15 Activiteitenprogramma

Colofon

Redactie:

Albert Bos, Mary de Jong, Maria van Kempen, Simone Saarloos

Drukker:

Editoo B.V. te Arnhem

Redactieadres:

Simone Saarloos

Gelria 3

6871 EE Renkum

06 55 15 69 18

simonesaarloos@gmail.com

De uiterste inzenddatum van
kopij voor het herfstnummer is
21 augustus 2023.

In de serie 'Wat is dat voor een boom?' vragen we de komende edities van de Zuidwester iemand om ons te vertellen wat zijn of haar favoriete boom is. In deze editie leggen we de vraag voor aan Maria van Kempfen.

Plataan

AUTEUR EN FOTO'S: MARIA VAN KEMPEN

Een oude plataan is een prachtige majestueuze boom. Wat een kracht straalt hij uit! Hij heeft een dikke, grillig gevormde stam en een brede kroon, waaronder je kunt schuilen, vooral tegen de zon.

De grote bladeren zijn stevig en leerachtig. Hij wordt tot ruim 30 meter hoog en kan 300 tot 500 jaar oud worden. Als je hem als jonge boom snoeit, groeit hij snel. Dat merk je goed als je hem als een hoge afscheiding, een soort haag, om je tuin gebruikt. In het najaar leveren platanen een grote hoeveelheid snoeihout. De verticale takken groeien in één seizoen meer dan 3 meter. Vooral als je snoeit wanneer de bladeren nog aan de takken zitten, levert dit veel biomassa op. Hier zou je nog veel energie uit kunnen halen! Helaas eindigt de berg snoeiafval vooral in een versnipperaar en gaat daarna bij het gft-afval of wordt soms als mulch voor de tuin gebruikt.

Bij een zogenoemde dakplataan laten ze de takken van de plataan een dakje vormen, bijvoorbeeld om schaduw te bieden op het terras. Ook dan moet je de verticale takken in het najaar snoeien.

In Zuid Frankrijk valt de plataan op, omdat hij daar op dorpspleinen staat. Vaak in rijen en soms in zijn natuurlijke vorm, dus niet gesnoeid. Daar biedt hij in de hete zomers schaduw aan auto's die er parkeren en aan de jeu de boules baan, waarop vooral oudere mannen in onvervalste blauwe tuinbroeken geconcentreerd petanque (jeu de boules) spelen, gebruikmakend van de schaduw. De plataan verdraagt de zuidelijke hitte en langdurige droogte blijkbaar goed! Zou jeu de boules oorspronkelijk ontwikkeld zijn met de vruchtbolletjes van de plataan die een groot deel van het jaar aan de boom hangen? Die bolletjes zijn ongeveer even groot als het butje van het jeu de boules spel.

De grote, handnervige bladeren van een plataan komen ook voor bij een esdoorn. De bladeren van de plataan staan verspreid en die van esdoorn tegenover elkaar, maar dat is soms lastig te zien in een hoge boom. De stam van de plataan is onmiskenbaar. Die onderscheidt zich duidelijk van die van andere bomen. De schors laat regelmatig los en scheurt in plakken van de stam, zodat er lichte vlekken ontstaan op die stam.

Helaas is een aantal mensen allergisch voor de haren op vooral de jonge bladeren en takken van de plataan. Die allergie speelt vooral op bij snoeien en veel minder vaak als je in de schaduw onder de plataan zit.

De plataan had de mens vroeger nog iets extra's te bieden: ze gebruikten de vruchten om slangenbeten en

schorpioensteken te genezen en de bladeren en de schors tegen ontstekingen en zweren.

Gelukkig staan er nog veel platanen in Nederland en lijken ze ondanks de opwarming een goede toekomst tegemoet te gaan.

Waar zijn de witjes?

AUTEUR: SIMONE SAARLOOS. FOTO'S: KAREL NOY

In het voorjaar organiseerde het NIVON in samenwerking met de vlinderwerkgroep van de KNNV-Arnhem een cursus dagvlinders onder leiding van Harrie Rietberg. Op drie woensdagavonden kwamen het leven en het gedrag van vlinders aan de orde en hoe je je eigen tuin aantrekkelijk kunt maken voor vlinders.

Het was begin april. De eerste citroenvlinder en oranje-tipjes had ik zien dwarrelen. Binnenkort zouden de koolwitjes tevoorschijn komen. Welke soorten witjes zijn er eigenlijk? En hoe kan ik ze onderscheiden? Tijd voor een vlindercursus. Ik gaf me op en kreeg digitaal een reader toegestuurd. Dit om me voor te bereiden op de drie lesavonden eind april/begin mei. De informatie in de reader bleek nodig bij de drie lessen, waarin elke les voor de pauze flink wat theorie over vlinders aan de orde kwam en na de pauze ijverig geoefend werd met het determineren van vlinders.

Elke les begon met de vraag welke vlinders we gezien hadden. De eerste avond waren dat er niet veel. Veel verder dan de citroenvlinder en het oranje-tipje, vlinders die als vlinder hebben overwinterd, kwamen we niet. Volgens informatie op de website van de Vlinderstichting klopt het wel. Half mei tot eind mei heb je meer kans. En dan juli en augustus! Dat is de toptijd voor vlinders: lange dagen, hoge temperaturen en veel zon.

Ook de volgende twee lesavonden in mei meldden de cursisten nog altijd niet veel vlinders. Enkelen noemden een paar witjes. Ook ik kende na de eerste lesavond enkele witjes. Met behulp van de vlinderherkenningskaart 'Witjes herkennen' en flink oefenen met de kenmerken van de verschillende witjes lukte het me onderscheid te maken tussen groot koolwitje, klein koolwitje, geaderd koolwitje, oranje-tipje, citroenvlinder en scheefbloemwitje. Dat ging de goede kant op!

Witjes zie je verschillende perioden in het jaar. Het zijn vlinders die twee of drie generaties hebben. Het groot koolwitje bijvoorbeeld heeft 2-3 generaties. Het klein koolwitje en geaderd koolwitje hebben zelfs 3 generaties. Wellicht dat ik later in het jaar nog eens goed kan oefenen met het determineren van de witjes. Of dat ook geldt voor het geaderd koolwitje? Over deze vlinder las ik dat er dit jaar veel minder zijn dan andere jaren. Of dat veroorzaakt is door het koude en grijze voorjaar is niet zeker. Sommigen noemen de grote droogte vorig jaar zomer als oorzaak. Door die droogte waren er mogelijk niet genoeg waardplanten voor de vlinders.

Bron: www.vlinderstichting.nl

Hoe vlinders herkennen?

De grootte
De karakteristieke kleur(en)
Karakteristieke kenmerken (stippen, ogen, kleurbanden)
Probeer boven- en onderkant te zien
Manier van vliegen

Bij determineren van lastige soorten: let ook op vliegtijden, geografische verspreiding, biotoop en algemeenheid van voorkomen.

Met blozende wangetjes

AUTEUR EN FOTO: MARY DE JONG

“Wauw, daar heb je er nog een”, dacht ik, toen ik al kruipend op mijn stoep een fel zwart-rood schepseltje achtervolgde op jacht naar dé foto. “En nog een ..., en nog een ..., en nog vijftig!” Tot mijn verbazing was ik getuige van een gigantische orgie op het muurtje van de burens. Een grote kluwen van op elkaar klimmende, vastgeketende wantsen.

Mensen die vaker mijn stukjes lezen, weten dat ik een ‘al-nietwetende’ natuurliefhebster ben. Bijna elke dag kom ik weer dingen te weten die de doorgewinterde natuurkenners beschouwen als ‘lekeninfo’. Met andere woorden: ik word steeds geconfronteerd met wat ik nog niet weet. Om dan zo’n heerlijke, kinderlijke verwondering te voelen. En een kriebeling om er een stukje over te schrijven in jouw Zuidwester.

Zo ook over de wants, en dan wel de mooiste soorten welteverstaan. De felrood met zwarte vuurwants en pyjamaschildwants. Want eerlijk gezegd, wist ik daar tot enkele weken geleden nog weinig over.

Nu weet ik dat de wantsenfamilie in Nederland uit maar liefst zo’n 600 tot 700 soorten bestaat. Dat ze variëren van kruipend, vliegend tot zelfs zwemmend tot over water lopend. Wist je bijvoorbeeld dat de schaatsenrijder en het bootsmannetje ook tot de wantsen behoorden?

Er wordt wel gezegd dat wantsen en kevers op elkaar lijken. Mwah, dat vind ik dan weer niet zo. Wantsen zijn platter dan die vaak bollere kevers, hebben vaak kortere stompjes in plaats van volle vleugels, en hebben meestal zo’n driehoekig schildje in de nek. Wat hen ook bijzonder maakt, is hun steeksnuit. Daarmee steken of bijten zij niet, zoals kevers, maar zuigen zij van alles met flinke teugen naar binnen.

De vuurwants slurpt vooral van afgevalen blad en zaden, met een voorkeur voor die van de lindeboom. Ook de prachtig gestreepte pyjamaschildwants verorbert vooral plantendelen en leeft vooral al wiegend op schermblomen als wilde peen, venkel en zevenblad. Toch staan ook levende of dode insecten zoals luizen op hun menu. Toen ik dat las, dacht ik slim te zijn met de gedachte dat ik een volgende keer zo’n seksende bulk vuurwantsen naar de achtertuin ga verplaatsen. Kunnen ze mooi de luizen in mijn appelboom te lijf gaan.

Maar toch maar niet geprobeerd. Want als een wants van deze soorten namelijk gevaar voelt, gaat zijn ingenieuze chemische fabriek in werking. Je kunt je als inwoner van Renkum wel voorstellen wat er dan gebeurt. Het gaat mengen en borrelen van binnen ... en pffieew, een stinkende walm vliegt naar je toe. Nou, dat doe je dus als jonge mees één keer. Daarna laat je alles wat rood-zwart

is voortaan met rust. Behalve als je ouders uit de familie van vinken of gorzen afstammen. Dan schijn je er gek genoeg geen last van te hebben. Dat stinkende goedje, Phyrhocrine, lijkt overigens ook een interessante werking te hebben als antibioticum.

Dus ik heb de beestjes op het muurtje lekker hun gang laten gaan. Dat paren houden ze trouwens verrassend lang vol. Tot wel 12 uur zitten de vuurwantsen aan elkaar vastgeketend met hun achterlijven. In de literatuur staat daarbij dat de mannetjes dit doen om hun eigen nageslacht veilig te stellen. Stiekem denk ik wel eens dat het misschien wel andersom is. Dat de vrouwtjes één zo’n gast wel genoeg vinden en deze lekker vasthouden. Weten wij veel ...

Bronnen

Wantsen steken hun snuit overal in | Natuurwijzer (natu-ralis.nl)

Wantsen - Wikipedia

Pyjamaschildwants - Nederlands Dagblad. De kwaliteitskrant van christelijk Nederland

De vurige voortplanting van de vuurwants - Onze Natuur

Fruitbomen in Oosterbeek

AUTEUR: ALBERT BOS

Veel mensen zijn er wel eens langs gefietst. De bongerd aan de Benedendorpsweg in Oosterbeek, aan de voet van de Hemelse Berg. De Stichting Biotoopverbetering Zuid-Veluwe heeft sinds 2004 een perceel in gebruik voor Hoogstam Fruitbomen. Het eigendom van het stukje grond was voor 2022 in eigendom van de gemeente Renkum en thans van Geldersch Landschap & Kastelen (GLK).

Op dit stukje grond heeft de stichting diverse fruitboomrassen geplant, zoals juttepeer, zoete Brederode, Eisdener Klumpke, Groninger Kroon en andere. Een beschrijving van de fruitbomen vindt u hier: www.stichtingbiotoopverbetering.nl/hoogstam-fruitbomen-benedendorpsweg/

Speur mee!

AUTEUR: ALBERT BOS

Bomencirkel

Gertjan Gerritsen, ooit medewerker groen van gemeente Renkum, maakte ons attent op een bomencirkel in Oosterbeek. Tussen De Oude Herberg en hotel de Bilderberg ligt een bomencirkel. Ooit aangeplant om aandacht te besteden aan de landen van de Europese Unie. Op boomplantdag 1995 is een extra boom aangeplant ter gelegenheid van de toetreding van Polen. De keuze viel op de kleinbladige linde (*Tilia cordata*).

Bij gemeente Renkum ben ik nagegaan wat bekend was. Johanna Pijpers, destijds leider van het Milieu Educatiecentrum MEC, herinnerde zich het wel, maar heeft geen gegevens.

Wie kan ons helpen dit raadsel op te lossen?

'Onder het maaiveld'

AUTEUR: SIMONE SAARLOOS

De natuurdocumentaire 'Onder het maaiveld' opent met de zin: 'Een theelepel grond bevat meer levende organismen dan er mensen op aarde zijn'. Dat wordt gevolgd door sciencefiction-achtige beelden van wat er in een heel klein schepje aarde aan leven aanwezig is. Fascinerend.

De documentaire is een diepgravend pleidooi voor het behouden en herstellen van een levende bodem voor het leven op aarde (Berend Jan Bockting, de Volkskrant, 1 maart 2023). De filmmaker laat zien hoe men in een deeltuin samen aan het werk gaat, hoe een stuk land omgetoerd wordt tot een moestuin, hoe een boer zijn grond verrijkt in plaats van verarmt en hoe men in de regio Utrecht onderzoek doet naar schimmels op de 'levende' daken van bushaltes in de stad.

Saai dit alles? Helemaal niet. De beelden van de samenwerking tussen schimmels en planten zijn prachtig. En dan die regenwormen en allerlei andere bodemdierjes die zich een weg banen door de bodem. Dan neem je al die extra informatie voor lief.

'Onder het maaiveld', documentaire
Regie: Mark Verkerk
83 minuten

Bodemdierendagen: 22 september tot en met 8 oktober 2023.

Park Hartenstein

In park Hartenstein hebben veel bomen een IVN-bordje met de bomennaam. Is daar ooit een overzicht of gidsje van gemaakt? Wie weet dat?

Inheemse bomen

In een volgende Zuidwester willen we aandacht besteden aan inheemse bomen. In De Gelderlander lezen we dat op de Wereld Bossendag in 2016 leerlingen van de Jac P. Thijsseschool uit Renkum samen met Staatsbosbeheer kleine wilde appelboompjes hebben geplant. De wilde appelboom wordt met uitsterven bedreigd. Van Frank Klinge hoorde ik dat hij weet waar die boompjes staan. Wie weet meer van de inheemse bomen?

Betoverd door de Oorsprongbeek

AUTEUR EN FOTO: MARIA VAN KEMPEN

Op een woensdagmiddag heb ik een afspraak met Hans van Leeuwen over zijn werkgroep bij de Oorsprongbeek. Ik heb vragen voorbereid, zoals: Wat doen jullie bij het zwembad? Wat bij de beek? Wat willen jullie bereiken? Vergroot jullie werk de biodiversiteit? Met hoeveel personen werken jullie en hoe vaak? Die vragen stellen, blijkt overbodig. Hans heeft zo veel te vertellen over zijn betoverend paradijs.

We starten bij het oude zwembad, een omleiding van het water uit de Oorsprongbeek. Met een duurzame methode wordt het zwemwater verwarmd! Water van de beek stroomt in een dun laagje over een slingeroute met een zwarte bodem. Zo warmt het koude water uit de spreng op. Het zwembad bestaat uit een 2,5 meter diep bad en een kleiner kikkerbad. Dat laatste is letterlijk te nemen; in de zwembaden leven kikkers en salamanders. Zwemmen in het bad mag overigens niet meer. “Behalve als je er ‘per ongeluk’ invalt”, zegt Hans. De vroegere ligwei naast het bad maait de groep ‘bloembesparend’ met een mooi resultaat. De werkgroep houdt de zwembaden schoon. ‘s Winters zijn die leeg, omdat ze niet vorstbestendig zijn. De Oorsprongbeek en ook het zwembad is sinds 2008 in handen van het Geldersch landschap & kasteelen (GLK) en is opgeknapt met geld van de postcodeloterij. Daarvoor was het gebied van de gemeente.

Hans werkt er al ruim tien jaar. Hij kent de beek al vanaf zijn jeugd. Hij haalde in dit zwembad zijn zwemdiploma! De werkgroep werkt er nu elke woensdagmorgen met ongeveer zes personen. Ze halen aan de kant opschot van esdoorn weg, om te voorkomen dat die de plantengroei gaat overheersen. Van esdoorn takken vlechten ze hekjes zodat mensen en honden niet de beek in kunnen gaan en daardoor erosie veroorzaken. Bij het grothuisje moeten ze de beekranden aanaarden om de gevolgen van ‘slootje springen’ te voorkomen. En hier en daar plaatsen ze een houten beschotting langs de beek.

Hun activiteiten beginnen bovenaan bij de spreng (meest noordelijk) en vandaar gaan ze via de hoogste vijver tot aan de zandvang van de opgelegde beek vlakbij de laagste vijvers. Langs de beek stonden vroeger watermolens. Een van de vijvers die je vanaf de weg kunt zien, was toen een wijer. Een foto van de watervallen van de Oorsprongbeek staat op de achterpagina van deze Zuidwester. In de beekranden nestelen ijsvogels; een reden om voorzichtig te zijn met de zijkanten. Behalve de opgelegde beek is de oorspronkelijke Oorsprongbeek nog zichtbaar. Die voert nu na overvloedige regenval nog water. Afspraak

Het grothuisje

is daarin de natuur volledig zijn gang te laten gaan om zo de biodiversiteit te bevorderen.

De werkgroep probeert zichtlijnen in stand te houden, onder andere bij de watervallen. Wandelaars kunnen zo dit on-Nederlandse schouwspel bewonderen. Een andere zichtlijn vanaf het landhuis naar de Benedendorpseweg maakt de lager gelegen vijvers vanaf het landhuis zichtbaar. Bij die vijvers ligt een fraai bloemrijk graslandje dat de werkgroep met zorg beheert.

Ik vraag Hans bezorgd of deze beek gevaar loopt droog te vallen. Hij verwacht dat niet. De beek is kort, krijgt tot nu toe het hele jaar door voldoende water en is blijkbaar niet zo kwetsbaar voor opdroging. Dat stelt mij gerust, want dit paradijsje mag niet verloren gaan!

Expositie

AUTEUR EN FOTO'S: SIMONE SAARLOOS

In museum De Casteelse Poort is een tentoonstelling ingericht die de landschappen rond Wageningen in beeld brengt. Wageningen op het kruispunt van vier landschappen: het Binnenveld/de Nude, de uiterwaarden, de Wageningse Eng en de Wageningse Berg.

Deze tijdelijke tentoonstelling bevindt zich in vier zalen van het museum. Centraal in een van de vier zalen staat een tafel met een flinke verzameling informatie over de landschappen. Het nodigt uit om de boeken en tijdschriften door te kijken. Wend je je blik omhoog, weg van de literatuur op de tafel, dan wordt je oog getroffen door enkele mooie schilderijen met landschappen erop. Ze laten de vier landschappen zien die Wageningen omringen.

Volop leerzame informatie

Aan de wanden bij die schilderijen is veel informatie te vinden. Het gaat over de dynamiek, de wetenschap, de verbeelding en de politiek van die landschappen. Dat het museum aandacht besteedt aan de wetenschap van het landschap, kan natuurlijk niet anders als je als stad Wageningen de 'City of Life Sciences' genoemd wordt. Van daar dat de tentoonstelling ingaat op het 'universitaire landschap': de proefvelden en onderzoeksstations die Wageningen omgeven.

FC Wageningen

Ik moet bekennen dat ik alle aangeboden teksten niet allemaal gelezen heb. Vooral de schilderijen spraken mij aan, net als de prachtige tijdschriften en boeken op de leestafel. En enorm verrast was ik door de vitrine met spullen van FC Wageningen, de voetbalploeg die tweemaal de KNVB Beker wist te winnen (1939 en 1948).

Video op website van De Casteelse Poort

Op de website van De Casteelse Poort staat een heel mooi en informatief durende video van zo'n 10 minuten met de titel 'Wageningen op het kruispunt van vier landschap-

pen', waarin Wim Huijser de vier landschappen rond Wageningen laat zien en toelicht. Deze video kunt u via YouTube bekijken. Zeker de moeite waard.

De video en de tentoonstelling bouwen voort op het in 2021 verschenen boek 'De landschappen van Wageningen' van Wim Huijser. Een prachtig boek met alles wat u van de landschappen rond Wageningen wilt weten.

Tot wanneer te zien

De tentoonstelling 'De verbeelding van het landschap' is in museum De Casteelse Poort in Wageningen nog te zien tot 17 september 2023. Een aanrader!

Boekje met fietstocht

En wilt u na het bekijken van de tentoonstelling iets actiefs ondernemen? Wat dacht u van een fietstocht rond Wageningen. In het museum kunt u een boekje aanschaffen met de fietstocht 'Door de historie van de Wageningse landschappen'. Het boekje vermeldt dat het 'een 27 kilometer lange speurtocht in het huidige landschap is, op zoek naar sporen uit het verleden langs 32 excursiepunten'. Er is ook een digitale versie.

Rupsje nooitgenoeg?

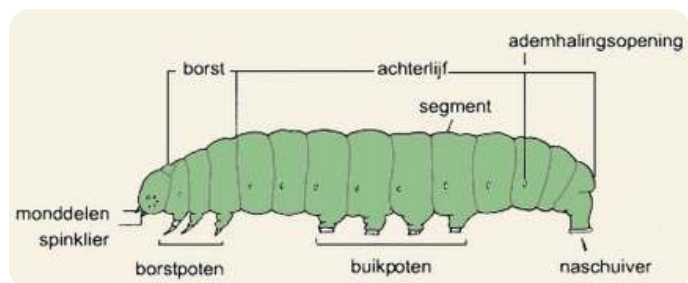
AUTEUR: SIMONE SAARLOOS. FOTO'S: MARY DE JONG

Van Mary de Jong, een van de redacteurs van de Zuidwester, kreeg ik voor dit zomernummer een foto met rupsjes toegestuurd. De rupsjes zijn druk met het eten van de bladeren. Tot welke mooie dag- of nachtvlinders zullen deze rupsjes uitgroeien?

Op de foto zie je rupsjes met witte/grijze en gele banden en zwarte stipjes en bolronde kopjes. Ik las echter op de website van de Vlinderstichting dat ik beter niet van de kleur moest uitgaan, omdat vooral bij de rupsen van nachtvlinders de kleur nogal kan variëren.

Hoe nu verder? Ik bekeek de foto nog eens goed en zag toen dat de rupsjes te veel poten hebben voor een vlinder-rups. Een rups heeft namelijk drie paar borstpoten en daarnaast maximaal vier paar buikpoten. Tussen de borstpoten en de buikpoten zitten minimaal twee segmenten. De rupsjes op de foto hebben veel meer buikpoten. En als ik goed kijk, zie ik ook geen segmenten tussen de borstpoten en buikpoten. Aan het eind van het rupsenlijf zitten vaak ook een of meer naschuivers. Ook tussen de buikpoten de de naschuivers zitten enkele segmenten.

Die buikpoten en naschuivers zijn geen echte poten, maar schijnpoten of propoten. Deze schijnpoten zijn niet geleded zoals de borstpoten en dienen ter ondersteuning van het lichaam, maar de rupsen kunnen zich er ook ergens mee aan vastgrijpen. Voortbewegen doen de rupsen zich dus alleen maar door middel van de borstpoten. Op de tekening hieronder zie je de verschillende poten.

Bron: Vlinderstichting

De rupsjes op de foto hebben te veel buikpoten en geen segmenten tussen de borstpoten en buikpoten. Geen vlinderrupsen dus. Maar wat zijn het dan wel? Het zijn de larven van een bladwesp. Het zouden wel eens de rupsjes van de elzenbladwesp (*Craesus septentrionalis*) kunnen zijn.

Bladwesp

De bladwesp is geen gewone wesp en ook geen directe familie. Bladwesp en gewone wesp behoren beide tot de orde van de Vliesvleugelen. Dat wel. De gewone wesp heeft als kenmerk een wespentaille. Dat heeft de bladwesp niet. Misschien dat de naam is ingegeven door het zwart-geel gestreepte achterlijf, dat veel bladwespen hebben.

De larven van een bladwesp worden ook wel schijnrupsen genoemd. Ze lijken erg op vlinderrupsen. Het verschil zit hem in het aantal buikpoten en de ruimte tussen de borstpoten en de buikpoten. Soms bestaan de schijnrupsen ook uit segmenten, maar de afzonderlijke segmenten zijn niet goed zichtbaar. Ze hebben vaak een wat geribbeld lijf. Tussen de borstpoten en buikpoten zit soms één of soms geen pootloos segment. Nog een kenmerk van schijnrupsen zijn de bolronde kopjes. Op Mary's foto duidelijk te zien.

Bronnen

www.vlinderstichting.nl
www.wikipedia.nl
mijnblogje.nl

Het is gelukt!

EEN 100 DAGEN DURENDE INVENTARISATIE VAN DE BIODIVERSITEIT IN EN OM HET ZWEIERSDAL TE OOSTERBEEK.

AUTEUR: DAAN MARKX. FOTO: JOOST BORSBOOM

In de vorige uitgave van de Zuidwester, voorjaar 2023, jaargang 37, werd het Festival Zweiersdal aangekondigd. Het doel was in 100 dagen 1000 soorten planten, dieren en schimmels te tellen in het Zweiersdal.

De feestelijke aftrap vond plaats op 11 maart jl. op de Dam in Oosterbeek. Renkumse burgemeester mevrouw Schaap plaatste de eerste observatie in het BioBlitz Zweiersdal. Daarna volgden verschillende themawandelingen over o.a. vogels, korstmossen en workshops zoals het zelf bouwen van insectenhôtels.

Met inzet van meer dan 100 vrijwilligers en nog veel meer bezoekers van onze workshops, lezingen en wandelingen is het een educatief en bindend evenement voor de gemeenschap van ons dorp gebleken. Al op 13 mei stond de teller op 1000 soorten, ingevoerd door 113 waarnemers.

Er zijn te veel onderwerpen om in deze samenvatting op

te noemen en een lijst met waanzinnige soortnamen is lang: de eenhoornige snoerhalskever, kapoentjes, oosterse schone en huismoeders.

Ontmoeting

Het leuke van het festival is dat bewoners elkaar aanspreken als ze iets leuks gezien hebben of iets opmerken wat ze anders over het hoofd zouden hebben gezien. En dat is meteen ook de essentie van dit festival: je kunt je niet alleen verwonderen over de soortenrijkdom in je eigen directe omgeving, maar ook over de leuke mensen die je zo ontmoet.

De activiteiten van het festival vinden plaats tot en met **zondag 18 juni**. Kijk voor het programma op internet op de website van het Festival Zweiersdal.

Tip

Het is leuk en leerzaam tegelijkertijd om in <https://waarneming.nl> een eigen Bioblitz aan te maken in je eigen gekozen gebied en periode. Met een groep is nog leuker!

Bronnen

<https://festivalzweiersdal.nl/programma/>
<https://festivalzweiersdal.nl/>
<https://waarneming.nl/bioblitz/zweiersdal-oosterbeek-1000-soorten-in-100-dagen/#sg-7>

Zoeken naar insecten die je normaal over het hoofd zou hebben gezien met hulp van een expert.

Kort van stuk

Op het internet vind je heel veel informatie over van alles wat met de natuur uit je omgeving te maken heeft. Albert Bos struikt voor elke editie van de Zuidwester het internet af op wederwaardigheden die voor u als lezers van de Zuidwester mogelijk interessant zijn.

Wie van u heeft een betonnen keukentafel?

Dat was een inleidende vraag van bosbouwer Simon Klingen bij zijn presentatie in het Boscafé. Niemand van de 'groene' aanwezigen stak zijn vinger op. Wel volop bevestiging bij de vraag wie een houten keukentafel heeft. In het bos stikt het van de bomen – óver bos en bomen barst het van de misverstanden was het onderwerp van zijn presentatie.

Simon was lange tijd verantwoordelijk voor het bosbeheer bij het Utrechts Landschap. Veel vragen en misverstanden over bos en bomen beschrijft hij in zijn boeken, welke ook te downloaden zijn:
www.boslessen.nl/ , www.houtfabriek.nl/ <https://bosenklimaat.nl/>

Welke vogel zingt daar?

Merlin Bird ID van Cornell Lab of Ornithology is een app voor zowel android als Apple telefoons. De naam verschijnt in het Engels, maar dat is met Google translate naar het Nederlands te vertalen.
<https://merlin.allaboutbirds.org/sound-id/>

Bij-leren

Renkum Zoemt is een los-vast netwerk van nu zo'n dertig mensen uit de gemeente Renkum die zich op allerlei manieren inzetten voor het verhogen van de biodiversiteit. Wij vinden dat onze groene gemeente nog veel groener kan! En het netwerk groeit! Binnen Renkum Zoemt inspireren, vinden en helpen we elkaar. Met ideeën, kennis, planten, zaden. We verzamelen bestaande initiatieven op een kaart en zoeken naar kansrijke nieuwe plekken. We wisselen kennis uit en we komen regelmatig bij elkaar. Als je mee wilt doen, meld je dan aan!
<https://renkumverduurzaamtsamen.nl/renkum-zoemt/#inleiding>

Als je info zoekt om een bij- of vlindervriendelijke tuin te maken, kijk dan eens op: www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom/bij-leren/

Blog van boswachter Silvia Blom

Boswachters waarom maaien jullie?

Silvia Blom: 'Vanaf nu tot in september worden er terreinen gemaaid van uiterwaarden tot beekdalen en blauwgraslanden. Zodra de eerste maaimachines de terreinen inrijden komen de mails met vragen binnen. De meeste vragen gaan over waarom we maaien, hoe we ons voorbereiden, maar ook waarom we alles gemaaid hebben. Met deze blog over ons maaibeheer zal ik de werkzaamheden toe lichten.'

www.boswachtersblog.nl/veluwe/2022/06/30/boswachters-waarom-maaien-jullie/

Vakantie

Op veel manieren kun je naar je vakantiebestemming reizen. Je kan de auto startklaar maken, de caravan of de camper inpakken, de fietstassen op de fiets heisen of bij hoge uitzondering het vliegtuig pakken. Er zijn vele manieren. Maar de manier van op vakantie gaan als op de foto zag ik niet eerder.

Bermbeheer

AUTEUR EN FOTO: ALBERT BOS

Wegbermen vormen een belangrijk netwerk dat bijdraagt aan de biodiversiteit. Hoe is dat in onze gemeenten Renkum en Wageningen? Op hun websites hebben ze het een en ander staan, maar het is niet makkelijk te vinden. Hierbij de resultaten van wat speurwerk op de websites van beide gemeenten.

Gemeente Renkum

De gemeente Renkum wil de biodiversiteit in gazons en bermen bevorderen. Daarom veranderen ze de manier waarop ze die plekken onderhouden en maaien.

Gazons. Gazons zijn plekken waar gras groeit, vaak binnen de bebouwde kom. Tijdens het groeiseizoen worden gazons eens per 2 weken gemaaid. In velden waar bloembollen staan pas op het moment als die helemaal zijn uitgebloeid, meestal in mei.

Op dit moment onderzoekt de gemeente welke gazons vanaf 2022 minder gemaaid hoeven te worden. Dat noemen we 'natuurlijk beheer'. Dat betekent dan minder maaien, zodat er meer kruiden en planten kunnen groeien. In maart 2022 wordt bekendgemaakt om welke stukken dat gaat.

Bermen. Bermen zijn stroken met groen, vaak langs de (doorgaande) wegen. Tot nu toe werden die ongeveer 2 keer per jaar gemaaid, aan het begin en het einde van de zomer. Vanaf 2021 gebeurt dat nog minder vaak. Na de langste dag (21 juni) alleen op de plekken waar dat nodig is voor de verkeersveiligheid; op de andere plekken blijft het staan tot ongeveer half september of oktober.

Bloeiende kruiden krijgen in bermen de kans om meer te groeien en om zaden voor het volgende jaar te maken en te verspreiden. Uiteindelijk zullen hierdoor gevarieerde, bloemrijke bermen ontstaan. De gemeente Renkum is bezig het beleid te actualiseren. Wanneer we meer weten, komen we daar op terug.

https://www.renkum.nl/Inwoners/Wonen_en_leven/Maaien_gazons_en_bermen

Gemeente Wageningen

De gemeente Wageningen zorgt voor grasvelden en bermen. De gemeente Wageningen maakt verschil tussen twee soorten bermen: functionele en ecologische. Elke soort berm heeft zijn eigen natuurvriendelijke manier van maaien. Bijvoorbeeld minder vaak maaien, op andere tijdstippen of in delen. Bekijk op de digitale bermenkaart (<https://tinyurl.com/2p9ekb3h>) of een berm bij u in de buurt functioneel of ecologisch is.

Gemiddeld kan het wel 3 tot 15 jaar duren voor een berm ontstaat met veel soorten bloemen en kruiden. Door natuurvriendelijk te maaien krijgt de natuur betere kansen. Kruiden en bloemen blijven vaak langer staan ook als ze uitgebloeid zijn of omvallen. Ook zijn er verschillende

hoogtes en patronen en blijft maaisel even liggen, zodat insecten weg kunnen kruipen.

www.wageningen.nl/direct-regelen/bouwen-wonen-groen/groen/verzoek-maaien/

Informatiebordjes ecologische berm

Mensen ervaren natuurlijker beheerde tuinen, bermen en groenstroken soms als rommelig of slordig. Ze vragen zich af of de bewoner of gemeente vergeten is te maaien. Stichting de Lynx maakte een paar ontwerpen voor bordjes: voor in tuinen, bermen of andere plekken waar het groen natuurlijker wordt beheerd.

www.stichtingdelynx.nl/projecten/infobordjes-voor-de-ecologische-berm/

Ecologisch bermbeheer Provincie Gelderland

Op de website van Provincie Gelderland lezen we dat de provincie de bermen langs provinciale wegen ecologisch beheert. Dit door op een speciale manier te maaien en het maaisel af te voeren. Zo komen weer steeds meer verschillende soorten planten en dieren in onze bermen voor.

Over ecologisch bermbeheer ontstaat nog altijd nieuwe kennis met nieuwe inzichten. Van 1996 tot ongeveer 2017 keken we vooral naar de biodiversiteit op basis van planten. De laatste jaren wordt ook bekeken hoe dit gecombineerd kan worden met het belang van insecten. Dit betekent dat bermen niet wekelijks gemaaid worden om kruiden de kans te geven om te bloeien, zodat insecten en kleine dieren in de berm kunnen overleven. Jaarlijks inspecteert een ecooloog een kwart van onze bermen. Op basis van zijn bevindingen geeft hij de provincie een beheeradvies waarmee de natuurwaarde is te verhogen. www.gelderland.nl/themas/natuur/natuur-beheren-en-ontwikkelen/ecologisch-bermbeheer

Van het bestuur

Vrijwilligers gezocht om te gidsen

Onze afdeling vult de schilderijtentoonstelling van de Oosterbeekse school in de Concertzaal aan met informatie over het ontstaan van de omgeving die de schilders wilden vastleggen. We willen de bezoekers met een wandeling ook buiten laten genieten van de echte inspirerende natuur.

Er is een doe-het-zelf-wandeling van 1,9 km op papier, maar we denken dat een wandeling met een IVN-gids leerzamer is. Willen jullie hieraan meehelpen? Geef je op als vrijwilliger voor enkele wandelingen bij ivn.zwv@gmail.com. Bij dit e-mailadres kun je ook vragen stellen over het wandelen. Op de afbeelding hieronder staat de wandelroute.

Laatste cursusdag gidsenopleiding

1 juli is de laatste cursusdag van de Nieuwe Gidsenopleiding. Dan vertellen de 23 cursisten elkaar hun bevindingen. Het is de afsluiting van een succesvolle cursus waar aan tien mensen deelnamen vanuit onze afdeling. Wij wensen hen een plezierige dag en hopen dat zij gewapend met de kennis en vaardigheden van de cursus regelmatig als gids deel zullen nemen aan onze activiteiten.

Algemene ledenvergadering

Op 26 augustus hebben wij om 14 uur onze volgende ledenvergadering. Wij zullen dan samenkomen bij de Rijnkapel en de Jufferswaard bezoeken. Daar zullen we vooral letten op de successen van het aanleggen van de nieuwe natuur door het verlengen van de Heelsumse beek. We sluiten af met een hapje en een drankje. Zet die middag vast in je agenda. Wel even van tevoren opgeven bij henny.tax@outlook.com. De mensen die zich hebben opgegeven zullen dan tijdig de benodigde detailinformatie ontvangen. Laten we er vooral samen een gezellige middag van maken.

Bekengroep 30 jaar

De bekengroep van IVN Zuidwest Veluwezoom bestaat 30 jaar. Ruud Schaafsma zal in het najaar drie lezingen verzorgen over de beken van respectievelijk Doorwerth/Heveadorp, Heelsum en Renkum. De exacte data en locaties zullen nog nader worden bekend gemaakt.

Activiteitenprogramma juni t/m september 2023

Informatie

Vogelwerkgroep: Els Roode, tel. 0317 – 31 82 12, els.frank@planet.nl.

Werkgroep Beken en sprengen Renkums beekdal: Ruud Schaafsma, tel. 0317 - 31 51 17, ruud.schaafsma@gmail.com of Gerrit Brouwer, tel. 0317 – 35 15 45, gerrit.brouwer@gmail.com.

Werkgroep Beken en sprengen de Kamp: Maarten Kubbe, 06 – 41 99 82 12, mkubbe@yahoo.com.

Werkgroep Beken en sprengen Heelsumse beek: Wiebe Selders, 026 – 334 18 25/06 – 27 10 38 31, wiebe.selders@hetnet.nl.

Werkgroep Landschapsonderhoud: Albert Smit, 06 – 53 65 89 50, smit.albert52@gmail.com of Thijs van der Velden, 06 – 23 11 80 23, mjmvandervelden@kpnplanet.nl.

Werkochtend werkgroep Heelsumse beek: elke woensdagochtend, het hele jaar door, in en om de Heelsumse beek.

JUNI

zaterdag 10 juni 2023: beekjesdag, 13.00 - 16.00 uur. Informatiecentrum Renkums Beekdal, Nieuwe Keijenbergseweg 170, Renkum. Samen met Stichting Renkums Beekdal organiseren we de beekjesdag. 'Onze slootjesdag' met stromend water.

donderdag 1 juni tot 27 augustus 2023: collectie Pim Kwak in Concertzaal, Oosterbeek.

AUGUSTUS

zaterdag 26 augustus 2023: Algemene ledenvergadering om 14 uur bij de Rijnkapel in Renkum. Na de vergadering bezoeken we de Jufferswaard.

SEPTEMBER

tot 17 september 2023: tentoonstelling 'De verbeelding van het landschap – Wageningen op het kruispunt van landschappen' in De Casteelse Poort, Wageningen.

Onderstaande foto is gemaakt door Albert Bos

Collectie Pim Kwak

Tentoonstelling Oosterbeekse kunstenaarskolonie herleeft

Betoverende natuur in beeld

IVN Zuidwest Veluwezoom werkt samen met Stichting CultuRe aan een tentoonstelling van collectie Pim Kwak in de Concertzaal in Oosterbeek. De tentoonstelling is te bezoeken van **1 juni t/m 27 augustus 2023**.

IVN Zuidwest Veluwezoom heeft in de expositie enkele panelen gemaakt met uitleg over heide, bossen heuvels en water.

Kijk voor meer informatie op <https://stichting-culture.nl/pimkwak>.

Levend erfgoed in een EEUWoude gemeente

Na een aantal jaren van rust is 2023 het jaar waarin ook Renkum weer meedoet met de Open Monumentendag op **9 en 10 september!** Daarbij wordt aansluiting gezocht bij het landelijk thema 'levend erfgoed' en honderd jaar gemeente Renkum. IVN Zuidwest Veluwezoom draagt ook haar steentje bij.

Zie ook: www.openmonumentendag.nl/comite/renkum/
<https://hetverhaalvanrenkum.nl/>

